

УДК 330.3:004(100)

М. Б. Кулинич,  
к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту,  
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк  
ORCID ID: 0000-0001-9024-2924

DOI: 10.32702/2306-6792.2019.16.44

## ПОТЕНЦІЙНІ ВИГОДИ І НЕБЕЗПЕКИ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

М. Kulynych,  
PhD in Economics, Associate Professor, Department of Accounting  
and Auditing Lesya Ukrainka Eastern European National University

### POTENTIAL BENEFITS AND HAZARDS OF DIGITAL ECONOMY

У глобальному світі спостерігається перехід від традиційної економіки до цифрової. На структуру і механізм функціонування традиційної економіки істотно впливають зміни умов діяльності господарюючих суб'єктів. Головними драйверами для цифрової економіки стали розвиток інтернету та електронної комерції, які відкрили нові шляхи обміну інформацією, продажу товарів та надання послуг.

Перевагою цифрової економіки є те, що вона знижує вартість платежів і відкриває нові джерела доходу, товари та послуги в цифровому світі можуть швидко вийти на глобальний ринок, стати доступними людям у будь-якій точці світу. Побічним явищем, яке загрожує людству під впливом цифрових трансформацій, стає скорочення кількості робочих місць. Може настати абсолютна незапитованість широкого кола фахівців, підготовка яких буде повністю припинена або зведеною до мінімуму, що спричинить за собою посилення ризику соціальної напруженості в суспільстві.

In the global world, there is a transition from the traditional economy to the digital one. Both the structure and mechanism of the traditional economy functioning are significantly influenced by changes in the conditions of economic entities activity.

The advantage of the digital economy is that it lowers the cost of payments and opens up new sources of income, and goods and services in the digital world can quickly enter the global marketplace and become accessible to people anywhere in the world. Modern technologies are able to significantly reduce the cost and percentage of defects while improving the quality of products. More and more companies will be motivated to use them — and over time, the digital economy will be perceived as quite "traditional".

The digital economy will be the next stage in the evolutionary development of the economic and production model of society. Information will be considered a major resource and measure of the digital economy.

Due to active development of Internet technologies, growth of computing power of processors, universal distribution of mobile devices and deep integration into life of social networks — we have to all this much faster and comfortable access. Service providers, in turn, can accumulate and analyze large volumes of data which allow them to increase quality of products, to reduce terms of its development and a conclusion to the market, to get rid of unnecessary links in supply chains and also it is better to understand the consumers.

A side effect that threatens humanity under the influence of digital transformation is the reduction of jobs. There may be an absolute lack of demand from a wide range of professionals whose training will be completely discontinued or

minimized that will entail increased risk of social tension in society. Robotization of production and its automation in the future can also lead to the fact that production personnel will shy away from decision-making and thus prevent operational impact on production processes.

The digital economy is a natural consequence of technological progress.

*Ключові слова: цифрова економіка, традиційна економіка, інформація, виробництво, витрати, бізнес-процеси, персонал, компетенції.*

*Key words: Digital Economics, Traditional Economics, Information, Production, Costs, Business Processes, Personnel, Competencies.*

## **ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ ТА АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ**

Світ міняється глобально, позитивні зміни прослідковуються у всіх без винятку сферах життя людини. Каталізаторами таких змін слугує стрімкий розвиток цифрових інформаційно-комунікаційних технологій, що сприяє подальшій трансформації економіки на новий, якісно вищий щабель розвитку — цифрову економіку.

В епоху цифрової економіки потреби людини можуть задовольнятися набагато краще. Будучи глобальною мережею економічних і соціальних заходів, цифрова економіка реалізується через інтернет, створює можливості підвищити продуктивність праці, конкурентоспроможність компаній, знизити витрати виробництва.

## **АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ**

Становлення цифрової економіки і пов'язані з нею трансформаційні процеси зосереджуються в полі зору вітчизняних та зарубіжних дослідників, як-от: Кокорев О.С., Шваб К., Ковальчук К.Ф., Бандоріна Л.М., Удачина К.О., Огородников П.І., Тасмаганбетов А.Б., Тяпухін А.П., Устюжаніна Е.В., Рамазанов С.К., Чалдаева Л.А., Петренко Л.М., Лось В.О. та інші.

Водночас, незважаючи на чималі наукові дослідження потребують додаткового обговорення науковою спільнотою проблеми з виявлення переваг і небезпек становлення цифрової економіки у порівнянні із традиційною економікою, а також вивчення потенційних наслідків провадження цифрової економіки.

Цифрова епоха змінює підхід до ведення бізнесу, тому змінюються вимоги до системи управління маркетингом, збуту, документообігу, управління персоналом, облікових систем та ряду інших корпоративних додатків [1].

На думку К. Шваба, "характер змін, що відбуваються настільки фундаментальний, що світова історія ще не знала подібної епохи —

часу як великих можливостей, так і потенційних небезпек" [2].

Вітчизняні науковці К. Ковальчук, Л. Бандоріна, К. Удачина зазначають, що у глобальному світі спостерігається перехід від традиційної економіки до цифрової, яка базується на електронній інфраструктурі (інтернет, телекомунікації, програмне та апаратне забезпечення), електронному бізнесі (автоматизація господарської діяльності), електронній комерції (дистрибуція товарів через інтернет), електронних грошах (проведення безготівкових розрахунків), електронному уряді (використанні сучасних інформаційних та комунікаційних технологій в управлінні державою) [3].

## **МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЗАВДАННЯ**

Мета дослідження та завдання полягають у дослідженні ряду потенційних переваг і загроз, які очікуються з становленням цифрової економіки. Для досягнення цього ставимо завдання: порівняти складові традиційної і цифрової економіки за класифікаційними ознаками, що мають тенденцію до трансформації, виокремити переваги цифрової економіки, яка стане наступною стадією еволюційного розвитку економічної та виробничої моделі суспільства, обґрунтувати потенційні небезпеки від використання цифрових технологій.

Методами дослідження є системний аналіз, індукція і дедукція, порівняння, прогнозування.

## **ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ**

Безперервні і суперечливі зміни умов діяльності господарюючих суб'єктів істотно впливають на структуру і механізм функціонування традиційної економіки, тобто економічної системи, в якій традиції, звичаї визначають широке використання ресурсів. Для традиційної економіки властивий набір таких компонентів: господарство, ресурс, продукція, технології, норми, традиції, власність, праця, методи управління. Кожна із цих складових характери-

Таблиця 1. Порівняльна характеристика складових традиційної і цифрової економіки за класифікаційними ознаками

Традиційна економіка		Цифрова економіка	
компоненти	класифікаційні ознаки	компоненти	класифікаційні ознаки
тип господарства	натуральне, індустріальне	блага	матеріальні блага, нематеріальні блага
ресурси, що піддаються обробці	матеріальні, нематеріальні	інформація	напрями використання інформації: на підготовку та прийняття рішень / на виготовлення товарів та надання послуг Предмет дослідження сучасної економіки: матеріальні об'єкти / інформація і знання *
продукція (послуги)	стандартні, інноваційні	економічна діяльність	рівень економічної діяльності: локальний / глобальний середовище економічної діяльності: реальна / віртуальна
рівень розвитку технології	нерозвинуті, розвинуті	суб'єкти економіки	форма організації суб'єктів економіки: локальні суб'єкти / у формі мережі
тип виробництва	одиничний, масовий	інновації	швидкість поширення інновацій: низька / висока
традиції, норми щодо стану об'єкту управління	стабільність, розвиток	цифрові технології	глибина і масштаб проникнення цифрових технологій: незначні / значні
земля (капітал) через призму власності	загальна власність, приватна власність	методи обробки, зберігання, передачі даних	Основа методів обробки, зберігання, передачі даних: традиційна / інноваційна
зв'язки між виробниками	нерозвинуті, розвинуті	регулювання діяльності	методи регулювання діяльності: «ручні» / автоматизовані
праця	ручна, машинна		
методи управління	економічні		

Джерело: складено автором на основі джерела [4].

зується своїми класифікаційними ознаками, які еволюціонують і з часом трансформуються (табл. 1).

Цифрова економіка характеризується активним використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) з метою здійснення різних видів взаємодій, в тому числі юридично-значимих, між усіма учасниками економічних процесів. Саме ІКТ, які за останні двадцять років зробили великий стрибок вперед, допомагають суспільству, бізнесу і цілим державам постійно вдосконалюватися: оптимізувати витрати, створювати нові продукти і послуги, підвищувати якість життя і т.д. Головними драйверами для цифрової економіки стали розвиток інтернету та електронної комерції, які відкрили нові шляхи обміну інформацією, продажу товарів та надання послуг.

У цифрової економіки багато переваг. Вона знижує вартість платежів і відкриває нові джерела доходу. В онлайн вартість послуг нижче, ніж в традиційній економіці (насамперед за рахунок зниження витрат на просування), а самі послуги як державні, так і комерційні — доступніше. Крім того, товари та послуги в цифровому світі можуть швидко вийти на глобальний ринок, стати доступними людям у будь-якій точці світу.

Пропонований продукт може бути практично миттєво доопрацьований під нові очікування або потреби споживача. Цифрова економіка надає різноманітніший інформаційний, освітній, науковий, контент — швидше, якісніше і зручніше. Це просто новий етап становлення економіки. Як свого часу промислова революція перетворила аграрну економіку в індустріальну, так зараз технологічна революція призводить до її цифровізації. Оскільки сучасні технології дозволяють істотно знижувати собівартість і відсоток браку, одночасно покращуючи якість продукції, все більше компаній будуть мотивовані їх застосовувати — і з часом цифрова економіка буде сприйматися як цілком собі "традиційна".

У своєму еволюційному розвитку традиційна економіка зміниться цифровою, використовуючи сучасні електронні засоби, відмову від аналогової взаємодії і аналогових носіїв інформації, обмін даними між учасниками процесів у режимі онлайн. Її переваги в порівнянні з традиційною: спрощення і прискорення взаємодії сторін, роблячи управління економічними процесами простішим і прозорим; досягнення до міжнародних масштабів; легко інтегрується в існуючі процеси, що протікають у державі. У неї

нижче витрати і час реакції на ринкові зміни, вище гнучкість і адаптивність.

Цифрова економіка спирається на те, що інформація і технології доступні завжди і скрізь за рахунок мобільності і хмар, це призводить до нових форматів взаємодії, рішення легко масштабуються. Аналітика стає інтелектуальною, точковою. Трансформується в подальшому взаємодія попиту і пропозиції, все стане більш швидким і персоніфікованим.

Цифрова економіка — це економіка нового технологічного покоління з використанням величезної кількості даних, що генеруються в найрізноманітніших інформаційних системах. Крім того, цифрова економіка більш ефективна, ніж традиційна, з точки зору продуктивності праці і можливих витрат на одиницю виробництва. Наприклад, перший конвеєр замінив відразу кілька фахівців, задіяних в ланцюжку виробництва, водночас швидкість виробництва зросла, а собівартість знизилася. Сьогодні ефективність конвеєра є очевидною, тому в найближчі роки більшість процесів перейде в інтернет і в хмари, і цілі галузі будуть функціонувати в цифровому форматі. Отже, цифрова економіка теж дуже швидко стане традиційною. Сама по собі автоматизація традиційних процесів технологічною революцією не була, і навіть інтернет не став нею. Проте на базі автоматизації та інтернету відбуваються фундаментальні зміни, які торкнуться усіх учасників цифрової економіки: для споживачів — дешевше і швидше; для бізнесу — швидше оборот капіталу, нижче собівартість, більше можливостей для розвитку, масштабування і конкуренції; для держави — прозоріша економіка, більше можливостей економічного моніторингу, легше і швидше проводяться реформи і перетворення.

Можна цілком вважати, що цифрова економіка стане наступною стадією еволюційного розвитку економічної та виробничої моделі суспільства. Від "реальної" економіки не можна відмовитися — хтось повинен виробляти продукти харчування, будувати будинки, займатися перевезеннями і логістикою, надавати медичні послуги. Однак за рахунок активного розвитку інтернет-технологій, зростання обчислювальної потужності процесорів, повсюдного поширення мобільних пристроїв і глибокої інтеграції в життя соціальних мереж — ми маємо до всього цього набагато швидший і комфортний доступ. Постачальники послуг, у свою чергу, можуть акумулювати й аналізувати великі обсяги даних, які дозволяють їм підвищувати якість продукції, скорочувати терміни її

розробки та виведення на ринок, позбавляти-ся від непотрібних ланок у ланцюжках поставок, а також краще розуміти своїх споживачів.

Революційні зміни в багатьох традиційних галузях і одночасна поява нових сфер і можливостей розвитку людської діяльності не дають підстав у повній мірі оцінити майбутнє, яке залежить не тільки від рівня радикальності технологічних змін, швидкості їх вдосконалення та розповсюдження, але і від інституційного забезпечення цих процесів [5]. У зв'язку з цим виокремлено характеристики цифрової економіки із потенційними наслідками:

- перетворення інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у технології широкого застосування, які допускають численні удосконалення, мають різні варіанти використання, застосовуються в багатьох секторах народного господарства і здатні поєднуватися з іншими технологіями, суттєво підвищуючи їх ефективність;

- удосконалення інформаційного забезпечення процесу прийняття рішень за рахунок віддаленого доступу до інформації в режимі реального часу та створення систем обробки великих масивів даних. Це змінює логіку організації процесу управління як на рівні бізнесу, так і на рівні держави;

- перехід населення і бізнесу на онлайн-взаємодію і онлайн-обслуговування;

- витіснення живої праці роботами, переведення значної частини виробництва в цифровий формат;

- поширення адитивних технологій (наприклад, 3D-принтерів різного призначення) для домашнього, промислового, медичного, будівельного та ін. використання;

- територіальне розосередження учасників господарської взаємодії, починаючи від створення онлайн-договорів і закінчуючи внутрішньою дистанційною взаємодією;

- зниження асиметрії інформації за рахунок збільшення можливостей доступу до неї і розвитку технологій її обробки;

- поява Інтернет — речей — предметів з вбудованими електронними пристроями, що обмінюються інформацією про стан об'єкта зовнішнього світу або самого споживача без участі людини;

- поява нових, електронних видів грошових коштів;

- зростання ролі спільного використання благ (споживачі купують не самі блага, а права доступу до благ і права їх використання);

- посилення ролі цифрових платформ, що з'єднують постачальників (продавців) і споживачів (покупців) послуг;

Таблиця 2. Характеристика складових економіки знань

Компоненти	Класифікаційні ознаки
Знання	1. Джерело знань: - отримані за результатами інших дослідників; - отримані за результатами проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень. 2. Конвертація знань: - у запаси. - у виробничий досвід і нематеріальні активи. 3. Знання як товар: є або немає. 4. Знання як фактор виробництва: є або немає. 5. Достатність знань для формулювання завдань і їх вирішення: достатньо і недостатньо. 6. Ефективність і інтенсивність використання знань: - неефективні і неінтенсивні; - ефективні і інтенсивні
База знань і науково-технічний потенціал	Конкурентноздатність бази знань і науково-технічного потенціалу: конкурентноздатні і неконкурентноздатні
Науково-дослідна діяльність	Підтримка науково-дослідної діяльності: підтримується або не підтримується
Людський капітал	1. Використання людського капіталу: неефективне або ефективне. 2. Компоненти людського капіталу: культурні, економічні
Інформаційне середовище	Повноцінність інформаційного середовища: неповноцінне, повноцінне
Відносини	Основа відносин: на постачанні матеріальних ресурсів, на ідеях на концепціях, на стратегіях
Діяльність людини	Основа діяльності людини: на виконанні рутинних операцій, на креативності, на уяві

Джерело: складено автором на основі джерела [4].

— поступове витіснення поновлюваних джерел енергії, розвиток енергозберігаючих технологій;

— розвиток інноваційних біотехнологій та фармацевтичних препаратів, що забезпечували ефективне омолодження і лікування організму;

— зниження транзакційних витрат за рахунок заміни посередників автоматичними мережевими сервісами;

— реалізація концепції електронного уряду;

— глобалізація соціальних зв'язків;

— виникнення нової форми взаємодії між компаніями і кінцевими споживачем за допомогою створення персоніфікованих виробничих ланцюжків.

Науковці вважають, що темпи змін, що відбуваються настільки великі, що дуже складно робити прогнози і намагатися передбачити, за яким саме шляхом піде розвиток технологій. Разом з тим вже зараз очевидно, що ці зміни будуть чинити величезний вплив на соціально-економічні процеси [5].

Вважаємо, що у широкому розумінні цифрова економіка — це економіка постіндустріального суспільства, що характеризується великою кількістю як нових технологічних засобів, що активно використовуються підприємствами для виробництва продуктів і послуг, так і появою цифрових каналів комунікації і переосмисленням підходу до використання

інформації. Саме інформація стане основним ресурсом і мірилом цифрової економіки. Змінилося і уявлення про бізнес: в наші дні компанія не повинна бути фізично великою і налічувати тисячі співробітників, щоб з успіхом конкурувати на ринку. І звичайно, якщо у умовах традиційної індустріальної економіки клієнту доводилося задовольнятися тим, що йому пропонували виробники, то споживачі цифрової епохи диктують ринку власні правила гри. Відповідно, гаслом будь-якої цифрової компанії стає "клієнтоорієнтованість".

Якщо вважати, що цифровізація — підвищення рівня автоматизації процесів, або ж перенесення в електронний простір різних категорій, об'єктів і процесів, таких як попит і пропозиція, документообіг, різні моделі управління, товари, послуги та інше і орієнтуватися на це визначення, то далеко не всі компанії можна віднести до цифрових або навіть таких, які прагнуть до цифровізації. Для цифрових компаній купівля товарів і послуг здійснюється за допомогою віртуальної платформи, яка замикає на собі компанію-продавця або постачальника послуг і кінцевого споживача (Uber і Alibaba).

У майбутньому цифровізація передбачає перехід до виробництва без використання людської праці (безпілотні таксі, роботи-офіціанти, розумне взуття). Тому побічним явищем, яке загрожує людству, стає скорочення кількості робочих місць.

Клаус Шваб попереджає про прийдешню глобальну соціальну кризу. На його думку, розвиток технологій найближчими роками залишить без роботи десятки мільйонів чоловік [6]. З цією проблемою вже зіткнулися США, де цифровізація найбільш розвинена. Багато років виробництво з США виводилося на територію інших країн, а всередині самої держави централізувалася науково-дослідна і проектна діяльність. Підсумком стали безробіття і банкрутство цілих міст. На прикладі США видно, що процес цифровізації економіки не зупинити, складно передбачити соціальні наслідки його розвитку [2]. На думку німецького економіста К. Шваба, якісною відмінністю четвертої революції від третьої є синергетичний ефект, який виникає від злиття різних технологій: комп'ютерних, інформаційних, нанотехнологій, біотехнологій та ін. Це веде до стирання граней між фізичним, цифровим і біологічним (у тому числі людським) світами [2].

На несприятливих наслідках спровокованих розвитком цифрової економіки акцентує увагу Чалдаєва Л.А. До таких наслідків слід віднести:

- скорочення штатного складу підприємства, що спричинить за собою звільнення персоналу;

- необхідність організації його перепідготовки та підвищення кваліфікації [7].

Разом з розвитком можливостей цифрової економіки, зазначає науковець, може настати абсолютна незапитуваність широкого кола фахівців, підготовка яких буде повністю припинено або зведено до мінімуму, що спричинить за собою посилення ризику соціальної напруженості в суспільстві. В процесі "впровадження цифрових технологій" співробітники будуть випробовувати навантаження, багаторазово перевищує норми ефективної організації виконання операцій виробничих процесів. Причому така ситуація цілком ймовірно виникне тоді, коли впровадження методів цифрової економіки перебуватиме у вирішальній стадії освоєння, а до завершення цього процесу трудоzайнятiсть персоналу різко впаде і вони повністю або частково виявляться незапитуваними. Очевидно, необхідність вирішення таких завдань, як забезпечення зростання мікро — і макропоказників, продуктивності праці і зайнятості населення на основі нових знань, навичок і вмінь набуває статусу першої необхідності. Звідси виникає необхідність не тільки підготовки і розробки програм, але й впровадження ІТ-технологій [7].

А Петренко Л.М. зазначає про потребу у фахівцях нової формації та додаткове наван-

таження на освітні установи в підготовки фахівців, здатних активно адаптуватися до нових можливостей цифрової економіки з подальшим залученням у виробничий процес [8].

Фахівцям, які хочуть залишатися запитуваними в цій реальності, що стрімко змінюється, доведеться володіти головними для цифрового світу компетенціями — здатністю гнучко мислити, вміти приймати і втілювати в життя нове. Розвиток цифрової економіки нерозривно пов'язано з розвитком економіки знань (табл. 2).

В основі економіки знань лежить нематеріальне виробництво, а драйверами зростання є знання і люди, що володіють цими знаннями [9].

Можна спрогнозувати і іншу потенційну негативну тенденцію залежності виробництва від використання цифрових технологій. Роботизація виробництва та його автоматизація у майбутньому може привести до того, що виробничий персонал буде ухилятися від прийняття рішень, а отже унеможливується оперативний вплив на виробничі процеси. Отже, збиток від збою цифрових систем може бути значно суттєвішим, ніж при традиційній моделі управління виробничими процесами.

## ВИСНОВКИ

Таким чином, цифрова економіка не краще і не гірше за "традиційну" — вона лише природний наслідок технічного прогресу. В умовах цифрової економіки успіху може домогтися навіть дуже маленьке підприємство, що не володіє на старті потужними фінансовими ресурсами, але вміє грамотно працювати з інноваціями і потребами клієнтів. Це час цифрових стартапів, з якими "традиційним" і часто консервативним підприємствам доводиться конкурувати. У цей момент і приходить необхідність цифрової трансформації — адаптації бізнес-моделі, корпоративної культури та ІТ-інфраструктури компанії до нових реалій. Цифрову трансформацію запускає бажання керівника поліпшити свій бізнес і закріпитися на сучасному ринку, не відкидаючи напрацьованих підприємством цінностей.

Цифровізація і глобалізація — нерозривні. Чим менше кордонів у різному розумінні, тим швидше буде розвиватися цифрова економіка і виграють ті країни, які відкриваються один одному, утворюючи єдиний економічний простір.

## Література:

1. Кокорев О.С. Цифровая экономика: смена ценностей и ориентиров в управлении предприятием. Московский экономический журнал

№ 1 2019. — DOI 10.24411/2413-046X-2019-11028).

2. Шваб К. Четвертая промышленная революция. — М.: Эксмо, 2016. — 208 с.

3. Ковальчук К.Ф., Бандоріна Л.М., Удачина К.О., Цифрова економіка — економіка XXI століття / Цифрова економіка: зб. мат. Національної наук.-метод. конф., 4—5 жовтня 2018 р., м. Київ. — К.: КНЕУ, 2018. — С. 185—189.

4. Огородников П.И., Тасмаганбетов А.Б., Тяпухин А.П. Типология новой экономики / E-Management. 2019. № 1. С. 60—77. — doi: 10.26425/2658-3445-2019-1-60-77

5. Устюжанина Е. В. и др. Цифровая экономика как новая парадигма экономического развития / Национальные интересы: приоритеты и безопасность, 2017, т. 13, вып. 10, 1788-1804 <http://www.fin-izdat.ru/journal/national/>

6. Рамазанов С.К. Кибернетика, синергетика і цифрова економіка: учора, сьогодні, завтра / Цифрова економіка: зб. мат. Національної наук.-метод. конф., 4—5 жовтня 2018 р., м. Київ. — К.: КНЕУ, 2018. С. — 310—313.

7. Чалдаева Л.А. Цифровая экономика: вчера, сегодня и завтра, 2018. — Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/tsifrovaya-ekonomika-vchera-segodnya-i-zavtra> (дата звернення 24.07.2019 р.).

8. Петренко Л.М., Петренко А.В. Психологічні умови формування "цифрових" компетенцій майбутніх фахівців / Цифрова економіка: зб. мат. Національної наук.-метод. конф., 4—5 жовтня 2018 р., м. Київ. — К.: КНЕУ, 2018. — С. 290—293.

9. Лось В.О. Тенденції національної цифрової економіки / Цифрова економіка: зб. мат. Національної наук.-метод. конф., 4—5 жовтня 2018 р., м. Київ. — К.: КНЕУ, 2018. — С. 242—244.

References:

1. Kokorev, O. S. (2019), "Digital economy: change of values and reference points in business management", *Moskovskij jekonomicheskij zhurnal*, vol. 1. DOI 10.24411/2413-046H-2019-11028).

2. Schwab, K. (2016), *Chetvertaya promyshlennaya revolyutsiya [The fourth industrial revolution]*. EKSMO Publ., Moscow, Russia.

3. Koval'chuk, K. F. Bandlerina, L. M. and Udachina, K. O. (2018), "Digital economy — economy of the 21st century", *Cifrova ekonomika: zb. mat. Nacional'noi nauk.-metod. konf. KNEU [Digital Economy: Coll. materials of the National Science Method. Conf.]*, Kyiv, Ukraine, 4—5 Oct, pp. 185—189.

4. Ogorodnikov, P. I. Tasmaganbetov, A.B. and Tjapuhin, A.P. (2019), "Typology of new economy", *E-Management*, vol. 1, pp. 60—77. doi: 10.26425/2658-3445-2019-1-60-77

5. Ustjuzhanina, E. V. (2017), "Digital economy as new paradigm of economic development", *Nacional'nye interesy: priority i bezopasnost'*, vol. 13, no. 10, pp.1788—1804, available at: <http://www.fin-izdat.ru/journal/national/> (Accessed 24 Jul 2019).

6. Ramazanov, S. K. (2018), "Cybernetics, sinergetika and digital economy: Yesterday, today, tomorrow", *Cifrova ekonomika: zb. mat. Nacional'noi nauk.-metod. konf. KNEU [Digital Economy: Coll. materials of the National Science Method. Conf.]*, Kyiv, Ukraine, 4—5 Oct, pp. 310—313.

7. Chaldaeava, L.A. (2018), "Digital Economy: Yesterday, Today, and Tomorrow", available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/tsifrovaya-ekonomika-vchera-segodnya-i-zavtra> (Accessed 24 Jul 2019).

8. Petrenko, L. M. Petrenko, A. V. (2018), "Psychological conditions of formation of "digital" competences of future experts" , *Cifrova ekonomika: zb. mat. Nacional'noi nauk.-metod. konf. KNEU [Digital Economy: Coll. materials of the National Science Method. Conf.]*, Kyiv, Ukraine, 4—5 Oct, pp. 290—293.

9. Los', V. O. (2018), "Trends of national digital economy", *Cifrova ekonomika: zb. mat. Nacional'noi nauk.-metod. konf. KNEU [Digital Economy: Coll. materials of the National Science Method. Conf.]*, Kyiv, Ukraine, 4—5 Oct, pp. 242—244.

*Стаття надійшла до редакції 03.08.2019 р.*

**www.economy.nayka.com.ua**

Електронне фахове видання

**Ефективна ЕКОНОМІКА**

**Виходить 12 разів на рік**

**Видання включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІКИ**

e-mail: [economy\\_2008@ukr.net](mailto:economy_2008@ukr.net)

тел.: (044) 223-26-28

(044) 458-10-73